

Mitä tapahtuu, jos näitä oikeuksia ei kunnioiteta?

Tiettyjen oikeuksien toteutumista voidaan rajoittaa pätevistä syistä, esimerkiksi kun lasta halutaan suojella pahoilta vaaroilta tai halutaan ottaa huomioon lapsen ikä tai kehitystaso. Joitain oikeuksia – kuten oikeutta elämään, koulutukseen, terveyteen ja väkivallalta ja hyväksikäytöltä suojeluun – ei kukaan saa koskaan rajoittaa, eivät edes vanhemmat tai opettajat. Jos oikeuksiasi on mielestäsi loukattu, voit:

- puhua jonkun ihmisen kanssa, johon luostat, esim. vanhempiesi, opettajan, lääkärin, ystävien, sosiaalityöntekijän tai sinusta huolehtivan henkilön kanssa;
- soittaa lapsille tarkoitettuun auttavaan puhelimeen ja keskustella siellä vastaavan aikuisen kanssa;
- mennä poliisilaitokselle tekemään asiasta ilmoituksen ja pyytää valtiolta suojelua;
- ottaa yhteyttä lapsivaltuutettuun tai lasten oikeuksien puolustamisen kanssa työtä tekevään vapaaehtoisjärjestöön;
- jossain tapauksissa voit jopa viedä asiasi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käsiteltäväksi.

RAKENNAMME EUROOPPAA LASTEN KANSSA LAPSIA VARTEN

Euroopan neuvosto

Euroopan neuvosto on vuonna 1949 perustettu kansainvälinen järjestö, jossa on nykyään 47 jäsenvaltiota. Sen tehtävänä on edistää ihmisoikeuksia, demokratiaa ja oikeusvaltion periaatteita. Se määrittelee yhteiset demokraattiset periaatteet, jotka perustuvat Euroopan ihmisoikeussopimukseen ja muihin ihmisten suojelua koskeviin sopimuksiin ja suosituksiin. On selvä, että Euroopan 150 miljoonaa lasta kuuluvat järjestön tarkoittaman suojelun piiriin.

”Rakennamme Eurooppaa lasten kanssa lapsia varten”-nimisen toimintaohjelman tarkoituksena on lasten oikeuksien edistäminen ja heidän suojelemisensa väkivallalta. Ohjelmasta vastaava tyhmä käsittelee monia aihepiirejä, joita ovat mm. väkivalta kodeissa ja kouluissa, ihmisoikeuskasvatus, lasten Internetin käyttö ja oikeusjärjestelmä lasten kannalta. Saat lisätietoa nettisivuiltamme, jossa kerromme sopimuksista, erilaisista kokouksista ja julkaisuista. Sivuilla voi myös pelata ”Willi Werkkowiidakko”-peliä.

”Rakennamme Eurooppaa lasten kanssa lapsia varten”
Euroopan neuvosto
F-67075 Strasbourg Cedex
www.coe.int/children
children@coe.int

Tämä julkaisu on tuotettu Suomen valtion merkittävällä avustuksella.

FIN – © Council of Europe – Illustration: Eric Paybaret

Minulla on oikeuksia, sinulla on oikeuksia, hänellä on oikeuksia ...

Yleistä lasten oikeuksista

Kaikilla ihmisillä on oikeuksia. Alle 18-vuotiailla lapsilla ja nuorilla on lisäksi omia erityisoikeuksiaan. Nämä oikeudet on lueteltu vuonna 1989 hyväksytyssä YK:n lasten oikeuksien sopimuksessa. Sopimuksessa on esitetty myös kaikki ne asiat, joita valtion täytyy tehdä, jotta nämä oikeudet toteutuisivat.

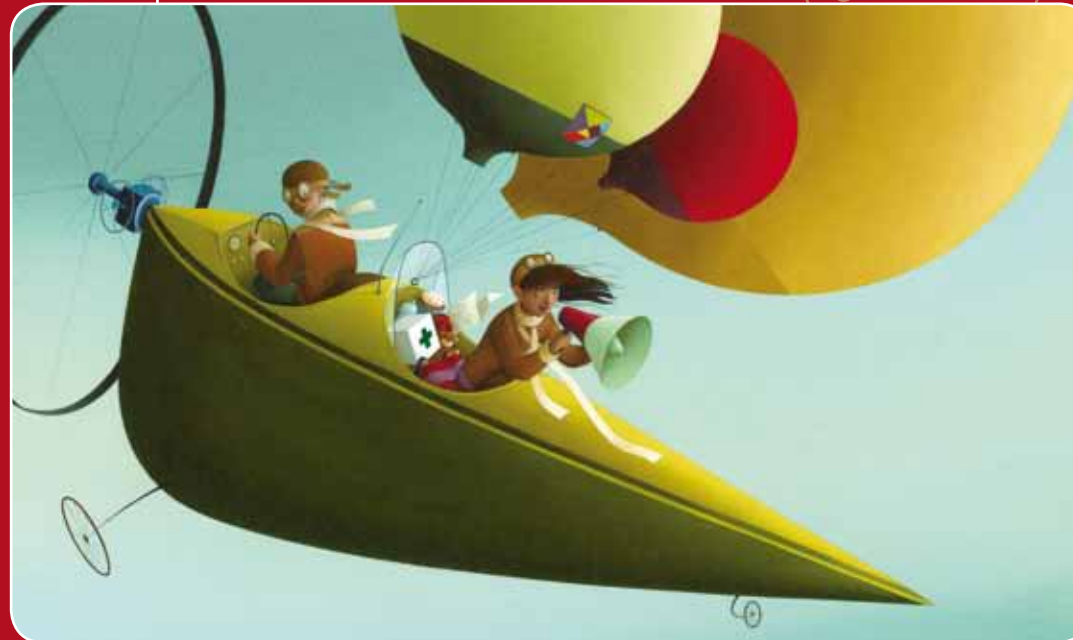
Sinun elämäsi ja kehityksesi ja sinulle kuuluva suojelu

- Sinulla on oikeus siihen, että etusi otetaan huomioon kaikissa päätöksissä, jotka koskevat sinua. Ketään ei saa syrjiä esimerkiksi alkuperän, mielipiteiden, uskonnon tai sukupuolen perusteella.
- Sinulla on oikeus saada elää, samoin kuin oikeus tasapainoiseen ja terveeseen fyysiseen, psyykkiseen, henkiseen, moraaliseen ja sosiaaliseen kehitykseen.
- Sinulla on oikeus siihen, että perustarpeesi – kuten ruoka, vaatetus, asuminen ja terveys – tyydytetään.
- Nämä oikeudet suojaavat sinua kaikenlaiselta hyväksikäytöltä, välinpitämättömältä kohtelulta ja ruumiilliselta tai psyykkiseltä väkivallalta, myös kotona ja erilaisissa laitoksissa.
- Sinulla on oikeus tasokkaaseen koulutukseen, jonka avulla voit kehittää itseäsi, lahjojasi ja kykyjäsi parhaalla mahdollisella tavalla. Koulutuksen tehtävänä on opettaa sinua kunnioittamaan myös muiden oikeuksia ja vapauksia. Sen pitää valmentaa sinua elämään vastuullista elämää vapaassa yhteiskunnassa yhteisymmärryksen, rauhan, suvaitsevaisuuden, tasa-arvon ja kansojen välisen ystävyyden hengessä.
- Sinulla on oikeus saada kaikenlaista puolueetonta tietoa eri asioista.
- Jos sinulla on jokin vamma, sinulla on siitä riippumatta oikeus elää arvokasta elämää yhteiskunnan jäsenenä ja kehittää kykyjäsi mahdollisimman itsenäisesti.
- Sinulla on oikeus myös lepoon, vapaa-aikaan ja leikkiin sekä harrastuksiin ja taide- ja kulttuuritoimintaan omalle ikäkaudellesi sopivassa ympäristössä, jossa oikeuksiasi kunnioitetaan.

Identiteettisi, yksityiselämäsi ja perheesi

- Sinulla on oikeus nimeen, kansallisuuteen ja oman henkilöllisyytesi suojaan. Jos kuulut johonkin etniseen, uskonnolliseen tai kielelliseen vähemmistöön, sinulta ei saa riistää oikeutta nauttia omasta kulttuuristasi, harjoittaa uskontoasi tai käyttää oman ryhmäsi kieltä.
- Sinulla on oikeus yksityiselämän suojaan. Kukaan ei saa laittomasti puuttua sinun tai perheesi yksityisasioihin. Laki suojaa kaikkien kotia, kirjesalaisuutta, kunniaa ja mainetta.
- Vanhemmillasi on yhteinen vastuu kasvatuksestasi ja kehityksestäsi. Heillä on sekä oikeus että velvollisuus neuvoa sinua, niin että pystyt toteuttamaan oikeutesi ja täyttämään velvollisuutesi.
- Sinulla on oikeus tietää, ketkä vanhempasi ovat. Sinulla on oikeus siihen, että he kasvattavat sinut, ellei se ole vastoin sinun etuasi.
- Sinulla on oikeus tietää vanhempiesi olinpaikka ja mennä toiseen maahan heidän luokseen. Vanhemmillasi on sama oikeus sinun suhteesi.
- Jos vanhempasi eroavat, sinun mielipiteitäsi täytyy kuunnella kaikissa päätöksissä, jotka koskevat sinun ja vanhempiesi välisiä suhteita. Jos vanhempasi (molemmat tai toinen heistä) asuu muualla kuin sinä, sinulla on oikeus tavata heitä säännöllisesti, paitsi jos se ei olisi hyväksi sinulle.
- Sinut voidaan adoptoida vain, jos sen katsotaan olevan sinun etusi mukaista.

Sinua koskevat vapaudet

- Mielipiteenvapaus: heti kun pystyt siihen, sinulla on oikeus ilmoittaa mielipiteesi kaikista sinua koskevista asioista ja se pitää ottaa huomioon.
- Ilmaisunvapaus: sinulla on oikeus ilmaista itseäsi vapaasti ja hankkia, vastaanottaa ja levittää tietoa.
- Ajattelun-, omantunnon- ja uskonnonvapaus.
- Yhdistymisvapaus: sinulla on oikeus olla tekemisissä muitten ihmisten kanssa ja osallistua kokouksiin.

Näillä vapauksilla on omat rajansa. Sinun täytyy kunnioittaa toisten oikeuksia ja vapauksia etkä sinä saa olla vaaraksi yhteiskunnalle tai itsellesi.

Sinä ja valtio

- Valtion on tehtävä kaikki tarvittava, jotta sinä voit nauttia sinulle kuuluvista oikeuksista ja vapauksista.
- Valtion on suojeltava sinua ja turvattava hyvinvointisi. Sen on autettava vanhempiasi tai sinusta huolta pitäviä aikuisia perustamalla laitoksia ja järjestämällä palveluita, joiden tehtävänä on sinun etujesi puolustaminen ja hyvinvointisi edistäminen.
- Jos et voi asua perheesi kanssa, valtion on suojeltava ja autettava sinua. Sen on löydettävä ratkaisu, joka ottaa huomioon taustasi ja kulttuurisi, ja sinulla on oikeus siihen, että tilannettasi arvioidaan uudestaan säännöllisin väliajoin.
- Valtion tehtävänä on suojella sinua laittomien huumausaineiden vaaroilta.
- Jos olet kokenut väkivaltaa, valtion on tarjottava apua ja helpotettava paluutasi tavalliseen elämään.
- Lait ja oikeudet suojaavat ja koskevat myös sinua. Valtion tehtävänä on varmistaa, että oikeusjärjestelmää sovelletaan sinun oikeuksiesi ja tarpeittesi mukaisesti.
- Sinua ei saa kiduttaa eikä rankaista julmalla tai alentavalla tavalla.
- Sinulle ei voi antaa teloitus- tai elinkautista vankeustuomiota.
- Sinua ei saa pidättää laittomasti. Pidätyksen pitää olla aina viimeinen vaihtoehto eikä se saa jatkua pitkään. Sinun tarpeesi ja ikäsi on otettava huomioon. Jos olet pidätettynä, sinua ei saa pitää samassa paikassa aikuisten vankien kanssa. Sinulla on oikeus olla yhteydessä perheeseesi, ellei se ole vastoin sinun etuasi jostain poikkeuksellisesta syystä.
- Valtion on suojeltava sinua ja huolehdittava sinusta myös sota-aikana. Jos olet alle 15-vuotias, sinua ei voida kutsua sotilaspalveluun.

Kansainväliset sopimukset ovat eri valtioiden välisiä sopimuksia. Nämä sopimukset määrittelevät ne säännöt, joita on noudatettava. Samalla ne myös kannustavat valtioita tekemään päätöksiä, jotka ovat lasten kannalta vielä parempia. Jos oman maasi laki on sinulle edullisempi kuin kansainvälinen sopimus, silloin on noudatettava kansallista lakia.

Sinä ja kansainväliset järjestöt

Valtiot ovat perustaneet lukuisia kansainvälisiä järjestöjä. Joillakin niistä – kuten YK:lla ja Euroopan neuvostolla – on alusta alkaen ollut tärkeimpänä tavoitteena ihmisoikeuksien suojeleminen, selkkausten ehkäiseminen ja oikeudenmukaisuuden, vaurauden ja demokratian edistäminen eri yhteiskunnissa. Melkein kaikki kansainväliset sopimukset ovat näiden järjestöjen ansiota, ja ne myös valvovat siitä, että valtiot todella kunnioittavat näissä sopimuksissa mainittuja oikeuksia.

Lapsen oikeuksien komitea valvoo YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen soveltamista. Voit saada tietoa niistä suosituksista, joita komitea on antanut omaa maatasi koskien.

Lapset voivat myös viedä asioita Euroopan ihmis-oikeustuomioistuimen ratkaistavaksi. Tuomioistuim on esimerkiksi tuominnut yhden maan siitä, että se ei ole suojellut lapsia vankiloissa, koulussa ja kotona tapahtuvalta ruumiilliselta kurituksesta. Eräs toinen maa oli tuomioistuimen mielestä laiminlyönyt velvollisuutensa huolehtia yksin matkustavasta työstä.

